

UITTREKSEL van mijn denken.

Als in de evolutie van het leven een mutatie optreedt die de mogelijkheden van het individu drastisch vergroot, dan zal het nakomelingschap van dat individu zich van de soort afsplitsen en zijn vroegere soortgenoten verdringen.

Het is irreëel te denken dat deze wetmatigheid van miljarden jaren in enkele eeuwen zijn kracht verloren heeft aan een dialektisch beginsel dat in een enorme confusie een evenwicht zou formeren uit twee uiteénvluchtende tegenstellingen.

Het is met name irreëel deze tot op heden voor tijdgebonden wezens vrijwel onmerkbare wet te ontkennen op een moment dat haar werking zichtbaar wordt doordat een elite in de soort zijn mogelijkheden in enkele decenniën vergroot in een mate die de gehele evolutie hoogstens in enkele miljoenen jaren heeft te zien gegeven.

In zo'n fase gaan theorieën die opgesteld zijn in een voorgaande era niet meer op: ik doel hierbij op theorieën met een revolutionaire terminologie, gefundeerd op een automatische dialektiek. Deze theorieën werken juist door hun exclusieve benadering een vorming van eliten incognito in de hand.

Een dialektische zienswijze gaat alleen nog op wanneer de elite reëel afhankelijk is van de rest der soort, in dat geval kan de massa macht hebben. Thans zijn wij echter geconfronteert met een ontwikkeling die een elite onafhankelijk maakt van de massa. Deze onafhankelijkheid is het gevolg van de technische ontwikkelingen in de naaste toekomst (automatisering, hersentransplantatie, hersenalliage, herseninbouw in computers, het bereikbaar worden van het menselijk genot-

mechanisme, eerst mechanisch, later stellig chemisch, de beïnvloeding van de genetische code, de reageerbuismens).

De intellektuele elite zal automatisch agetrokken worden door de steeds groter perspektieven die haar in de ontwikkeling getoond worden, tegelijkertijd zal zij vervreemden van de grote massa doordat het specialisme een eenzaamheid ontstaat door het onvermogen de ver achtergeblevenen in te lichten van haar doen en laten. Het laatste zal een belangrijk argument zijn voor het isolement, de afscheiding van de totale escort, gesteund door de aan die elite beschikbaar gekomen geavanceerde middelen die dan immers door niemand meer kunnen worden overgenomen.

Het is van het grootste belang hierin niet meer het automatisme van een dialektisch proces te herkennen, maar dit proces Darwinistisch te interpreteren, de Übermensch als een thans reëel geworden schrikbeeld te zien. Deze Übermensch zal onaantastbaar blijken doordat hij niet meer afhankelijk is van de rest, zodat de revolutionaire theorie een door die elite zorgvuldig in stand gehouden fata morgana is. Iedere revolutie zal in toenemende mate uitlopen op een overwinning van de technisch onafhankelijke en superieure elite.

Een democratiseringsbeweging die niet een wijziging in de diepere structuur van het onderwijs bewerkstelligt, een westerse exponent van Mao's poging de intellektuele elite terug te voeren, speelt in onze situatie de eliteveroring in de land. De industrie is nu voldoende draagkrachtig om een "waardevrije" wetenschapsbeoefening ter hand te nemen, daar hoeft de gemeenschap haar niet meer in bij te staan. De waardevrije wetenschapsbeoefening vergt minder

van de wetenschapsbeoefenaar dan een maatschappelijk engagement. De waarde vrije wetenschap die nu in de demokratiseringsbeweging de laatste aanleiding krijgt om zich geheel van de universiteit los te maken, zal sneller dan de geëngageerde en daarmee spoedig superieur zijn.

In praktijk betekent dit dat de zeer geavanceerde wetenschapsbeoefenaar, door zijn vaktaal in een communicatief isolement geraakt, een universitaire positie niet meer ambieert en aldus zijn onderschatte krachten geeft aan de selectieve eliteopleidingen die de industrie in een besloten "superuniversiteit", voorzien van de modernste leermiddelen (bijvoorbeeld inspuiting van geprecodeerde eiwitten inplaats van "kennisoverdracht"), zal vorm geven. Hiertegen is niet een kwantitatief verzet (socialisme) doch een kwalitatieve profylax nodig.

De bedrieglijke gelijkvormigheid van deze ontwikkelingen met die uit de vorige eeuw, brengt velen ertoe een negentiende-eeuwse terminologie te hanteren van een genie uit die tijd. Marx' gedachten worden telkens weer aangepast aan de bestaande situatie, echter zonder begrip voor de evolutionaire achtergrond van de veelvormige oppervlakteverschijnselen. Het verschil van de huidige ontwikkelingen met die van de vorige eeuw ligt in de uitvinding van de atoombom en haar technisch-medische, deels toekomstige equivalenten, die de eliten onafhankelijk hebben gemaakt van de rest van de soort: vlak voordat de mens zelfbeschikking zou krijgen in het evolutionaire proces, slaat de Natuurlijke Selectie haar laatste, maar ook haar grootste slag: een nieuwe Neandertaler wordt vreedzaam tot uitsterven gedoemd.

UITWERKING

p a g	i n h o u d	t a e k
1 - 3	uittreksel	7002111100
4	inhoud uitwerking	
5 - 8	de niet geëngageerde denkers out !	6912241500
9 - 12	evolutionair	691101
13 - 16	richting, het doel ont- aard	6804
17 - 20	oplossing, constructie en probleem	6804
21 - 26	bewustzijn en constructie, sfeer	6912170900
27 - 28	voorstudie intext	6912
29 - 36	algemeengeldigheid, wetenschap	6803
37 - 53	ontwikkeling, onderwijs	6912311100
54 - 58	academische heroriëntatie	6912
59 - 69	docendo discere bijvoorbeeld	6912291430

DE NIET GEENGAGEERDE DENKERS OUT!

De denker wiens denkbeelden in de wortel afwijken van de bekende vooronderstellingen, kan in zijn poging een beeld van zijn gedachten te geven, geen gebruik maken van de algemene cultuurpremissen die het vooral modische filosofen gemakkelijk maken zich uit te drukken.

De werkelijke vernieuwer blijft daardoor in de schaduw van redenaars met eenvoudige, ronde woorden omdat zijn uitleg vanuit de oorsprong veel langer duurt dan explicaties die de cultuurpremissen als grondslag en verleuzing van probleemcomplexen als techniek hebben.

Daarbij komt de angst voor het onbekende en de daarin opbliesende waardering voor citaten waarop de denker "voortbouwt", zij worden ervaren als bakens in een woestenij van denken, het zijn de heilige burchten der Grote Versuffing. De uitgestrekte gebieden zonder bakens worden dus gemeden, zij blijven onontdekt, aan eenzame pioniers wordt geen hulp geboden, in tegendeel.....

Deze afweerreactie verontrust mij, want alle onvolgroeide alternatieven worden, vóór zij zich kunnen oprichten, bestookt door een angstaanjagende zwerm verwijten die het zonlicht onderscheppen, het afwijkende alternatief de geboorte niet gunnen: de angst voor het nieuwe wordt gecultiveerd terwijl evenveel bestaansrecht heeft: de angst voor het bestaande.

Deze verontrusting maakt mij pessimistisch, met droefheid denk ik aan wat bij die talloze zwijgende derkers verloren gaat. Onder hen bevinden zich de ware vernieuwers, maar zij zullen nooit hun gedachten tot voltooiing kunnen brengen. Zij verschuilen zich en onthouden aan hun denkbeelden het stimulerende zonlicht der openbaarheid, omdat zij weten hoe, nog vóór zij tot volle wasdom gekomen zijn de Grote Versuffing hen zal wieden als onkruid in de keurige tuin van onze cultuur.

Mijn poging één alternatief te geven voor de opvattingencyclus die met een periode van circa vijfendertig jaar het Westen doorgolft, moet men zien als een uiterst zwakke poging tot wegbereiden van de erkelijk grote geester die hierin een kleine stap kunnen herkennen, een stimulans om talloze, gigantische alternatieven te ontwerpen die de bestaande situatie degraderen tot één uit de rijke veelheid van mogelijkheden die de mensheid ter beschikking staan, en wellicht een prinitieve.

In het afgelopen eerste democratische trimester heb ik mijn best gedaan één alternatiefje te vertalen in gebruikelijke terminologie, ik heb mij verdiept in het gebruikelijke medium, de taal, ik heb mij geoefend in de gebruikelijke techniek, de verleuzing.

In veel heb ik gefaald: zo kan ik jullie niet een rijkdom aan citaten bieden. Ik lees nooit omdat ik nog niet ben uitgeschreven en lezen heeft geen zin vóór men de lezer kent. Wat dat betreft ben ik mijns lezers mindere. Slechts drie zul je er tegenkomen, citaten, van de Beatles, van Bob Dylan en van

Shakespeare, wat mij verder ter beschikking staat heb ik niet aangehaald: Winnetou noch Sherlock Holmes.

Het spijt me.

Velen zullen mij nu daarom alleen al de rug toekeren en mijn verworvenheden voorzien van het stempel "ongefundeerd" waarmee ik immers hen besmette. Zij zijn dan vrijgesproken van de straf er verder over na te denken, de Twijfel te aanvaarden als een echtgenote in dit leven en zich bij haar neer te leggen, zij het niet berustend.

Dat ik de hier beschreven ontdekkinger pas ná de bevrijding uit het Voerbereidend Wetenschappelijk Onderwijs kon doen, weerspiegelt wel de schrijnende tekorten van het Middelbaar Onderwijs.

Het is pas de Afdeling der Bouwkunde die mij eer excursie naar mijzelf toestaat, verwonderd en verrijkt ben ik teruggekomen van de "Academische Heroriëntatie" en daarvan breng ik hier verslag uit.

Moge wat ik in het komende probeer, lachwekkend zijn bij wat nog na mij komt, dit is een uitdaging aan alle lezers.

Verleusd luidt de inhoud van mijn opstellen aldus:

EVOLUTIONAIR, onderwijs is ontwikkeling dacht ik en wil men ontwikkeling begrijpen, dan moet men beginnen bij de oorsprong.

RICHTING, HET DOEL ONTAARD, de ontwikkeling heeft zich haar eigen doel ontnomen.

OPLOSSING, CONSTRUCTIE EN PROBLEEM, de evolutie verwierf de materie en het leven, nu heeft zij de constructie daarop verworven, lost zij daardoor op of vindt zij daar juist haar bestaan?

CONSTRUCTIE EN BEWUSTZIJN, SFEER, een begripsbepaling met een knipoog naar ons studiebeginsel voor de Bouwkunde:
VOORSTUDIE INTEXT.

ALGEMEENGELDIGHED, WETENSCHAP, nog een begripsbepaling.

ONTWIKKELING, ONDERWIJS, waartoe heeft de ontwikkeling onze maatschappij gebracht, wat eist zij daardoor van het onderwijs?

ACADEMISCHE HERORIENTATIE, de functies van een academische eenheid.

DOCENTO DISCERE BIJVOORBEELD, een toelichting bij één der talloze alternatieven

Wie nu nog belangstelling heeft gebruike de inhoud van deze opstellen als anti-thetische inspiratie (dat is positieve ergernis) voor een hoogst persoonlijk alternatief.

12 x 64 12 14 15 20

EVOLUTIONAIR

Een centraal begrip, de I, is niet in woorden te vatten, ik bedoel daarmee een menselijke eigenschap die halverwege haar ontstaan ons, - reeds nu essentieel door haar bepaald . niet haar totale aard kan tonen.

Dit is de reden dat ik een variant en korte uitbreiding op de bekende evolutieleer poneer, als materiaal ter extrapolatie naar het begrip.

Ons denken is niet in staat een continu verloopend en gradueel veranderend proces op zichzelf te doorzien, graag voorzien we de curve van markante punten, uitroeptekens, om in haar continuïteit fasen te herkennen die in lengte de actieradius van ons bewustzijn niet overschrijden.

Door de tijd en onze constitutie gebonden, concentreren wij ons nu eens op het ene, dan weer op het andere detail en bouwen op deze wijze een totaalbeeld op.

Het is een biologische beperktheid die ons hiertoe dwingt: door kunstmatige fasering moeten we haar omzigen.

"Even vergeten dat er in de wereld nog meer bestaat..." is de techniek die enerzijds ons kan behoeden voor een chaos van gedachten die van actie en bewustzijn ons zou onthouden, zij heeft ons tot cultuur gebracht, maar anderzijds verbergt zij in zich het gevaar van bewustzijnsvernauwing, een "over het hoofd zien", die herhaalde malen reeds ons aan de rand der afgrond heeft gebracht.

In dit licht ook moeten jullie mijn fasering

EVOLUTIONAIR

Een centraal begrip, de I, is niet in woorden te vatten, ik bedeel daarmee een menselijke eigenschap die halverwege haar ontstaan ons, - reeds nu essentieel door haar bepaald . niet haar totale aard kan tonen.

Dit is de reden dat ik een variant en korte uitbreiding op de bekende evolutieleer po- neer, als materiaal ter extrapolatie naar het begrip.

Ons denken is niet in staat een continu ver- lopend en gradueel veranderend proces op zich- zelf te doorzien, graag voorzien we de curve van markante punten, uitroeptekens, om in haar continuïteit fasen te herkennen die in lengte de actieradius van ons bewustzijn niet overschrijden.

Door de tijd en onze constitutie gebonden, concentreren wij ons nu eens op het ene, dan weer op het andere detail en bouwen op deze wijze een totaalbeeld op.

Het is een biologische beperktheid die ons hiertoe dwingt: door kunstmatige fasering moeten we haar omzijen.

"Even vergeten dat er in de wereld nog meer bestaat..." is de techniek die enerzijds ons kan behoeden voor een chaos van gedachten die van actie en bewustzijn ons zou onthouden, zij heeft ons tot cultuur gebracht, maar an- derzijds verbergt zij in zich het gevaar van bewustzijnsvernauwing, een "over het hoofd zien", die herhaalde malen reeds ons aan de rand der afgrond heeft gebracht.

In dit licht ook moeten jullie mijn fasering

van de evolutie zien: het Niets, het Iets, het Leven en de Mens.

Als wij, in verwondering, twee fenomenen gade slaan, de extremen Mens en Niets, dan kunnen wij, verband daartussen leggend, tijdloze ontwikkelingen ervaren die de werkelijkheid in haar geheel omvat en perspectieven opent naar de prehistorie en de toekomst.

Wij doorgronden het Niets, zijn helderheid doet ons bijna zijn bestaan vergeten.

Aan de horizon van hetgeen wij kennen ontglipt aan ons begrip het niets, de drie dimensies, niets werpt meer zo weinig problemen op, totdat het plotseling door onvolgbare krachten is uitééngerukt: een Iets, een anti-Iets is daar.

Het Iets, daartoe horen wij, en bij ontmoeting met het anti-iets, zo leert de fysica, verdwijnen wij in 't Niets met achterlating van enorme energie die in onbegrijpelijke vorm uitéénwaaierend zich prijsgeeft aan het omringende, wellicht ééns opnieuw convergerend tot een scheping.

Zich onttrekkend aan het eindeloze Niets, als wrokkig ongehoorzame eindigheid, als eerste objekt dat onze Aandacht, het Bewustzijn boeien kon, lag zij daar, de Eerste Materie, een individualiteit.

Ware ooit in deze onbestemde wervelingen van het Niets die Iets en Anti-Iets tot existentie brachten een tegenstrooming opgetreden vóórdát, vol van explosieve drift en spreidingsdrang, de libido, verachtend alle entropie die vorm en individualiteit verbleken doet, het leven was geboren,

zonder wil en speedig zonder energiever-
 schil zou de materie tot indifferentie teruggetre-
 den zijn, de versterking van het evenwicht in
 't Niets zou niet die instabiliteit die voor
 het scheppen van de Mens noodzakelijk is,
 verworven hebben.

Het Leven onderwierp zich niet meer aan pro-
 cessen, het ontwierp ze en hanteerde doelbe-
 wust de energieën die hun grondslag vormen.

Grijpend wat zij gebruiken konden en werend
 wat hen vreemd was, sloegen reeds de prilste
 levensvormen aan elkaar de hand om zich nog
 sterker van de entropie te onderscheiden en
 het sterkste bleef, veranderde en streed om
 het bestaan.

In soorten waaierte het Leven uit, inwendig
 selecterend wat het sterkste was. Het sterk-
 ste was de soort die uit zichzelf het beste
 koos, die zich in tweeën deelde en door se-
 lectieve paring van de helften tot het beste
 nageslacht kon komen. Alleen het beste indi-
 vidu kon zich de beste partner permitteren
 voor een nageslacht dat daardoor opgewassen
 was tegen agressie van een andere soort en
 overbleef.

Zo trad de Sex het leven binnen en weefde in
 't bestaan der soort onmerkbaar zelfselectie
 in die keuze pretendeerde en een wil naar
 hoger vorm. De Drift had zich een doel ont-
 worpen door het "Toeval" van de deling inge-
 fluisterd en het leven stootte door tot een
 bewustzijn van gevoel en toen verstand.

Toen het dier dat mens werd opviel door de
 jacht de wrede strijd om het bestaan te voe-
 ren, onderwierp hij zich als boer aan jaarge-
 tijden die het gewas bestuurden.
 Als dan de winter was geweest, dan

steigerde de vreugde en de vruchtbaarheid in 't hart, in stromen trokken dan Bao chanten hoog de bergen in om boven 't harde leven uit te klimmen en de eentonigheid der Strijd uit haar balans te halen.

Zich bedrinkend voelden zij in zich de God der Lente en der Vruchtbaarheid ontwaken die de dagen lengen doet en rijkdom brengt.

Toch was het niet de God der Vruchtbaarheid die hen extatisch maakte, het was het nieuwe inzicht dat buiten deze Strijd om het bestaan een sfeer bestaat die breekt met al het oude, het is de Homo Ludens die zich hier ontsluit en aan de mens door ekstasis een blik toelaat op zijn omgeving en zichzelf.

Dan breekt er een bewustzijn door dat adembenemend snel ons heeft gebracht tot een ontwikkeling die verre uitgaat boven al wat voordien was, want nu de mens zichzelf gezien heeft ontspringt hij aan de strijd om het bestaan, hij weet nu dat dat kan!

Niet alleen verwierf de Mens, nog sterker dan het Leven vóór hem deed, een greep op de materie, hij grijpt óók in het Leven in, verstoort het evenwicht van oude tijden.

Erkener

RICHTING, HET DOEL ONTAARD

In de evolutie doet zich een toenemend doelstrevend karakter voelen dat via Niets, Materie, Leven opklimt tot steeds groter "eigenzinnigheid en bij de Mens ontaardt in de I.

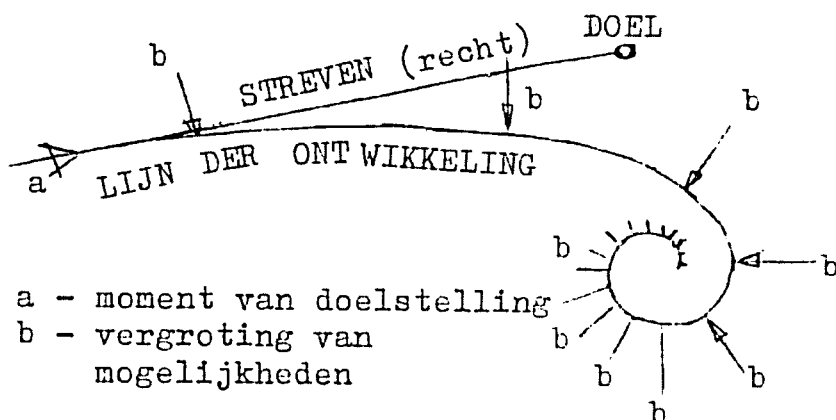
Het onwerpen van een reëel doel betekent een poging tot vastleggen van toekomst.

Bij de technische vergroting van mogelijkheden door het ontstaan van nieuwe en betere middelen elders, is het fanatisch voortzetter van een ontwikkeling binnen de oude middelen niet meer gerechtvaardigd, men zal koers moeten wijzigen.

Strebers, vooral in onze tijd, kunnen bij het fel begeerde "bereiken" tot de ontgoochelende ontdekking komen dat veranderde omstandigheden het doel niet meer rechtvaardigen. Zij hebben dan zozeer blindelings aan het doel vastgehouden dat niet meer de werkelijkheid een doel voortbrengt ter verbetering van zichzelf, doch dat het doel een werkelijkheid voortbrengt die negatief afwijkt van wat mogelijk geweest was, dat is een werkelijkheid die in zichzelf gespleten is.

Dit is grafisch voor te stellen.

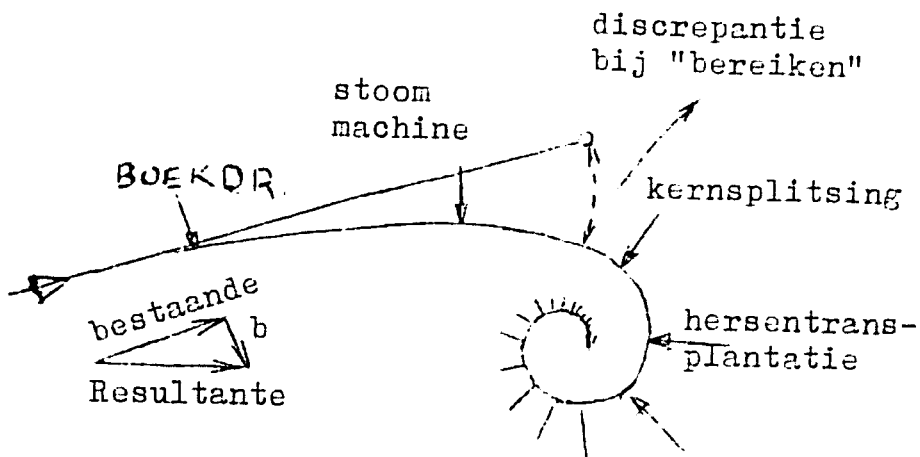
B-nws 3(1970)20.

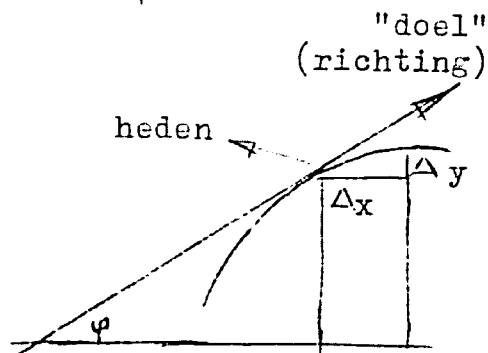
De resultante van alle vergrotingen van menselijke mogelijkheden enerzijds en anderzijds de voortgang der historie (het bestaande) vertoont in onze tijd een mérkbaar toenemende kromming: een "versnelling".

Het tijdperk waarin men zich aan het begin van zijn leven een doel stelde om dat aan het eind te bereiken is voorbij: in toenemende mate wijzigt zich het levenspatroon. Meer dan eens moet men halverwege de doelstreving, zich heroriënterend, van het voorgenomen doel afzien en nog vóór het bereiken tot een nieuwe doelstelling geraken.

Eigenlijk moet men nu, in tegenstelling tot vroeger, van moment tot moment zich rekenschap geven van de richting. Men moet onthechten aan het idee "een Doel in 't Leven", het vereist een andere mentaliteit. Bob Dylan zegt in "The times they are a-changing": "... admit that the waters around you have grown ..", een mentaliteit die de jongere biologisch gemakkelijker opbrengt dan de oudere, die immers al zo ver op weg is.

Dit lijkt op hetgeen iedere wiskundige ééns in zijn opleiding tegenkomt: het "richtingscoëfficiënt" bepalen als de curve niet meer rechtlijnig is. Naarmate de kromtestraal van de lijn der ontwikkeling kleiner wordt (de ontwikkeling minder rechtlijnig), moet men de Δx steeds kleiner laten worden om de richtingscoëfficiënt

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h} = \frac{dy}{dx}$$

(bewustwording)

aanvaardbaar te kunnen benaderen. Het vereist een steeds vaker, bijna continu bepalen van de richtingscoëfficiënt, dat vereist een steeds bewuster leven (continu bewustzijn, continue Verwondering), het automatisme dat een ééns ontworpen doel nastreeft, voldoet niet meer, van de mens wordt grote creativiteit vereist (het doel is een menselijke scheping, een model), maar ook een onthechting van een ééns ontworpen doel, onthechting van de voor dat doel verworven middelen. Veel sferen zullen het plan door kruisen, het is zaak jezelf in het oog te houden, de Continue Verwondering moet ook het Ik gelden, dit is "Zelfobjektivatie".

De nieuwe mentaliteit zal moeten bestaan uit de "Keldermansiaanse begrippen": Continue Verwondering, Onthechting en Zelfobjektivatie (dat is een verregaande vorm van bewustwording).

TæK 6804

OPLOSSING, CONSTRUCTIE EN PROBLEEM

Als nu de evolutionair bepaalde mens terugziet naar zijn oorsprong, en hij ziet de roerloos stille leegte van het Niets, dan lijkt het of die fase in haar eenvoud niet zijn aandacht beïnvloedt, 't is opgelost en hij begrijpt het helemaal.

Maar als in onbestemde wervelingen de roerloze balans van 't Niets tot onbalans gebracht wordt, dan wordt iets zichtbaar door 't nog onopgelost probleem van een verandering die ritmisch voortduurt in de entropie.

Waarin de I het eerst naar voren kwam was de reconstructie, het symbol. Vóórdat de mens bestond, bestond er geen (re)constructie, zij is dus van de Mens een schepping, een nieuw element van evolutie, dat is: Ek-stasis.

De werkelijkheid beschouwend, doch niet genoeg in staat haar te beïnvloeden, ontwierp de Mens zich een gemakkelijk hanteerbaar afgietsel, een constructie, waaraan hij gelijkvormige eigenschappen toekende als die van het beschouwde objekt.

Deze menselijke, van oorsprong imitatieve techniek betekende een nieuw keerpunt in de evolutie na de Ek-stasis van Leven en Materie.

Vanuit het primitieve Fetisj ontwikkelde zich een spel met de symbolen, waardoor de Homo Ludens tetrad en de constructie kon verwerven die de techniek

iswendig, "psychisch" maakte.

De psychische constructie maakte "denken" mogelijk waardoor de mens tot een creatie: het model en de realisatie daarvan kon komen, soms met de tussenstap van het uitwendig model, de tekening of de makette.

In deze gigantische ontwikkeling weer- spiegelt zich de eerste werking van de I die toenemend snel ons heeft gebracht tot een gebeuren dat verre uitgaat boven al wat voordien was.

Een baanbrekend fetisj was de toverformule die zich eerst ontwikkelde tot het voor allen goed hanteerbare "woord" en toen een spel daarmee, de taal bereikbaar maakte.

Tussen hem en zijn omgeving schiep de Mens een voorwerp, het symbool, waardoor hij zich relativierend losmaakte van het Al, zodat een greep op het omringende en een ontmoeting mogelijk werd.

Ieder concreet zelfstandig naamwoord is zo'n halve schepping (half omdat zij niet oorzaakloos, "ex nihilo" is).

Niet zozeer het naamgeven aan concrete voorwerpen was een ontdekking van vitaal belang, als wel het onderscheiden (en dus naamgeven) van bijvoorbeeld een positie (hoog, laag), een beweging (lopen), een houding (boos), een groep verschijnselen (de wereld), een vorm (rond, vierkant) of zelfs dubbele abstracties (bijwoorden, vele werkwoorden en bijvoeglijke naamwoorden, zelfstandige naamwoorden als "het andere", "de vergankelijkheid", begrippen die slechts aan de hand van vele voorbeelden duidelijk te maken zijn).

Toch is er na tienduizenden jaren een probleem ontstaan toen wij ontdekten dat een absoluut zwart lichaam, evenmin als een absoluut wit, niet bestaat, dat eigenlijk

alles grijs is en alles toch weer anders grijs.

We hadden veranderende dingen een statische naam gegeven, de taalelementen hadden een inadekwaat absoluut karakter dat de communicatie bij nader toezien bemoeilijkte en ten slotte zou onmogelijk maken.

De denkkeeldige afschaduw van de uitwendige verschijnselen heb ik "constructie" genoemd.

De constructie is niet een volmaakt Maduro-dam van eigenschappen der wereldelementen: kennis en inzicht zijn nooit volmaakt.

De wereld van symbolen verloopt niet, zeker niet vanzelf, volgens dezelfde lijnen van de wereld der autonome verschijnselen: de discrepantie tussen wereld en denkwereid schept het "probleem".

De correctie van de menselijke constructie, waardoor zij weer parallel loopt aan de werkelijkheid, schept de oplossing van het probleem.

Deze oplossing kan niet alleen door wijziging, maar ook door verlenging en uitbreiding van de menselijke constructie bereikt worden.

Als de Mens geen constructie kende, dan zou hij uitsluitend en volledig bepaald worden door de verschijnselen (opportunisme): van waarnemen in de gewone zin des woords (bestaansgevoeligheid) zou geen sprake zijn, het bewustzijn zou geen plaats hebben.

Indien de mens een volmaakte constructie kende, dan zou hij in zijn "verklaring" van de verschijnselen iedere confrontatie met de wereld hebben "opgelost" (nirwana?). De wereld zou voor de beschouwer niet meer bestaan, omdat de volmaakte reconstructie daarop deel van de mens geworden is.

B-nws 3(1970)20.

Ook in dit extreme geval zou dus van waarnemen geen sprake meer zijn (zo is onze constructie op het Niets bijna volmaakt).

De werkelijkheid ligt tussen beide gevallen in: door een conflict tussen constructie en verschijnsel krijgen beide de dimensie van "bestaan".

Hieruit volgt dat slechts bij het probleem het klassieke "denken" kan ontstaan: een manipulatie van de menselijke constructie, waardoor zowel constructie als werkelijkheid voor ons gaan leven (een ezelsbruggetje tot begrip hiervoor: het stereoscopisch beeld van twee "in conflict zijnde" foto's).

EEK 6804

BEWUSTZIJN EN CONSTRUCTIE, SFEER

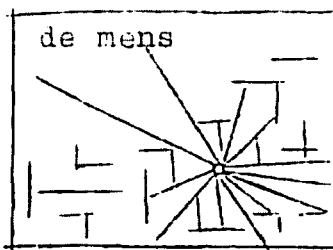
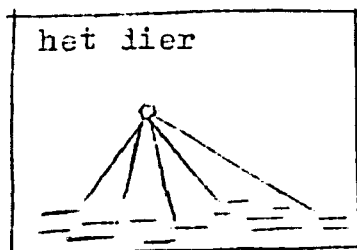
Als door de zintuigen de werkelijkheid tot ons komt, vertalen wij de waargenomen elementen in psychisch materiaal dat wij tot een constructie samenvoegen en waarin dan ons bewustzijn - beweeglijker nog dan wijzelf in werkelijkheid - kan dwalen om in deze reconstructie een orde en gelijkgeaardheid te voorzien en inzicht te verwerven.

De waargenomen elementen, vertaald in psychisch materiaal noemen wij kennis. Dat gecombineerd met inzicht noem ik kunde, want met het inzicht kan men de reconstructie tot wat niet waargenomen is extrapoleren en zo een macht over de mogelijkheden verwerven.

Daardoor kunnen wij een voorstelling hebben van wat niet waar te nemen is (zoals 't atoom).

Daardoor ook kennen wij abstracte begrippen, daardoor zijn wij creatief.

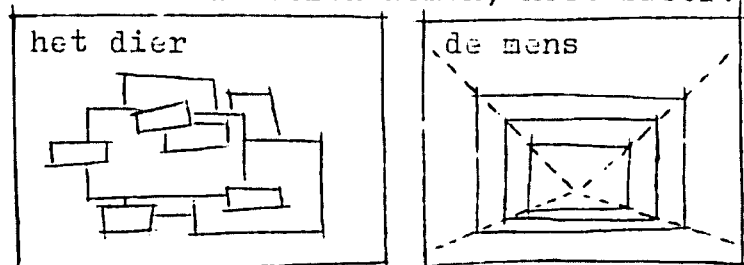
De constructie is er om het materiaal niet, zoals dieren, van één zijde alléén te hoeven zien, maar door verplaatsing van 't bewust-

zijn alles van verschillende zijden en zoveel mogelijk tegelijk ("in verband") te kunnen zien.

Zoals de mens niet in één situatie alle elementen van de werkelijkheid kan overzien, zo ook kan het bewustzijn in één situatie slechts een deel van het totaal beschouwen.

Dat deel van het totaal dat het bewustzijn vanuit één punt kan overzien, die wereld van associaties die telkens weer in één verband naar voren komen, heet sfeer.

De actieradius van het bewustzijn uit één situatie, dat is sfeer. Concentratie is dan de kortzichtigheid die de gewenste sfeer behoedt voor ondergang in veelheid.

In dit model kan men zich voorstellen dat het bewustzijn onze gang door de werkelijkheid volgt doordat iedere zintuiglijke waarneming haar equivalent in de constructie doet oplichten en daarmee haar bestaan bevestigt.

Wanneer men dan op eigen initiatief een element aan de constructie toevoegt (niet op gezag van de werkelijkheid), en men tracht dan daarvan het equivalent in de werkelijkheid aan te brengen, dan onderneemt men een creatie, men treedt uit het bestaande (Ekstasis).

Dit op eigen initiatief aan de constructie toegevoegde element maakt de constructie tot model voor de werkelijkheid.

Nu hoeft het model niet altijd aan een realisatie gekoppeld te zijn, het model kan

ook een eigen leven leiden (fantasie). Soms wordt een model gebouwd van zaken die door ons slechts in hun consequenties waar te nemen zijn en waaraan wij toch het predikaat "existent" of "manifest" willen toekennen (atoommodel van Rutherford).

Zo kan men in het menselijk handelen twee aspecten onderscheiden:

- 1 de verandering van de omringende wereld op voorbeeld van het psychisch model (N.P.: het creatieve element hierin is zuiver psychisch, de realisatie heeft dus een reproductief karakter!);
- 2 de invloed van de verandering op het model dat nu constructie wordt" (de verandering is zelden geheel in overeenstemming met het model, dit is slechts bij genieën het geval).

Hier ziet men een wisselwerking van in- en uitwendige elementen die het begrip sfeer naar de omgeving uitbreidt.

Het in- en uitwendige aspect van de sfeer, die ik respectievelijk atm-sfeer en sfeer zal noemen, weerspiegelt zich een uitgebreide oude filosofie der ambivalentie die het best tot uitdrukking komt in de Indiase versie: Brahman en Atman.

Het zijn overigens begrippen die wij overal kunnen tegenkomen: het uiterste Zelf (Atman) en het Al (Brahman).

Zekere vormen van Indiase filosofie zijn dan tot het inzicht "Brahman = Atman" gekomen, of leggen zich erop toe het te verwerven. Het is hier niet de plaats om daarop in te gaan, wel om het te vermelden.

B-nws 3(1970)20.

Indien men voor een ogenblik alle westerse cultuurvooroordelen kan afleggen en even tot het inzicht wil geraken dat het verleden inderdaad niet bestaat, dat de toekomst, hoewel niet volwaardig, in ieder geval meer dan het verleden aanspraak kan maken op de titel "existent" of "manifest" (met name als "het doel ontaardt in een toenemende kromtestraal van de lijn der ontwikkeling"), dan zou men zich kunnen voorstellen dat er mensen zijn die de uiterste begrenzing van het heden als oorzaak zien van zijn virulente existentie. Daaraan zal eens ieder element der toekomst ten deel vallen. Het inzicht "begrenzing is existentie" hoeft dan niet zonder meer een volmaakte onzin te weerspiegelen.

Dit principe wil ik alleen aanroeren om haar bruikbaarheid in een motivatie van sfeerbegrenzing (beperking) die door de biologische organisatie van het leven nog wordt geruggesteund.

Evolutionair is de sfeer in belangrijke mate begrensd door de biologie: de strijd om het bestaan.

De Ek-stasis uit deze sfeer werd pas mogelijk bij het eerste optreden der Zelfobjectivatie, het betreden (creëren) van de gebieden die buiten de strijd om het bestaan liggen (homoludens).

Deze gebieden heeft men begrensd en volgebouwd met constructies, zodat een nieuwe Ek-stasis in de lijn der ontwikkeling ligt.

Door sferen chronologisch en lokaal te binden (met onroerende materiële sfeerdragers bijvoorbeeld) kan men ze tot groter perfectie brengen en door functieverdeling (persoonlijke binding in betrekking met anderen) actiedoublures voorkomen.

Leze beperkingen vergroten de concentratie en inwendige milieuverrijking, zij sparen de tijd en energie die met transport en sfeerovergang verloren gaan, bovendien maken zij de sfeer moeiteloos reproduceerbaar.

In de strijd om het bestaan is al enig sfeeronderscheid te zien. De sexuele sfeer is chronologisch en lokaal beperkt, zodat zij niet de "voedselverzamelsfeer" of de defensieve sfeer overwoekert en het bestaan van de soort in gevaar brengt: een gevolg van de natuurlijke selectie.

Eerst toen de mens zich van deze sfeerbeperking in haar efficiënte werking bewust werd heeft hij haar geperfectioneerd en uitgebreid.

Deze bewustwording kon echter pas plaats vinden toen de mens zich, wellicht bij toeval, aan de strijd om het bestaan kon onttrekken en de positie van beschouwer kon innemen.

In het hier gegeven model van de psyche zijn een groot aantal zeer gewichtige zaken buiten beschouwing gelaten om in het kort mijn definities van kennis, inzicht, kunde, constructie, sfeer en model duidelijk tot hun recht te laten komen.

Om twee redenen is de zaak in werkelijkheid veel gecompliceerder.

In de eerste plaats vormt de achtergrond van het niet nader toegelichte "Bewustzijn" het uitgebreide "resterende" deel der psyche. Het bewustzijn beslaat een uitvloeijsel van het gebied dat door Freud en na hem vele anderen is aangeboord.

Dit gecompliceerde gebied zal ik alleen betreden als het begrip "sfeer" daarom vraagt.

In de tweede plaats is de sfeer statisch beschouwd, hetgeen een vereenvoudigende abstractie is van een dynamische werkelijkheid.

Om mijn terminologie volledig te maken, wil ik niet nalaten toe te lichten hoe mijn voorstelling is van de sfeer "filosofie" temidden van alle andere wetenschappen, begrensde denk-sferen.

Vele constructies bijéén kunnen de elementen zijn van een mammoetconstructie, een "systeem", waarin aan het bewustzijn een overzicht geboden wordt zodat het de tekortkomingen kan zien van zijn verworvenheden, en het vlak van voorgenomen studie (interesse) kan bepalen.

Dit laatste overzicht, de vorming van een systeem dat inzicht verleent in het totaal, zodat niet wordt voorbijgestreefd aan leenten die fataal zijn, is het gebied der filosofie.

Tot hier zijn in korte opstellen de premissen opgesteld voor een Academische Heroriëntatie die in de tweede helft wordt uitgewerkt.

Er doet zich echter een goede gelegenheid voor een vertakking naar Intext en architectuur aan te roeren in aansluiting op "Bewustzijn en constructie, sfeer".

Met deze "voorstudie Intext" besluit ik dan de reeks premissen.

VOORSTUDIE INTEXT

De architectonische sfeer is alles wat een mens in één situatie in zijn omgeving waarneemt, gebruikt en als object van zijn bedwelming ervaart.

Tot de architectonische sfeer behoort de nevenmens, de kring waarin men verkeert, maar evenzeer de grootte van de ruimte, de mate waarin men zich vrij kan bewegen, als de gereedschappen en de materialen die hem in die situatie ter beschikking staan (behang, wastafels, schoenveters, meubelen, servies, consumptieartikelen), kortom het totaal aan omstandigheden dat zekere mogelijkheden doet verwachten en in zijn samenstelling de psyche tot afwegen van die mogelijkheden aanzet (inspiratie).

Het zij duidelijk dat de architectonische sfeer zich in deze omschrijving weinig onderscheidt van de sfeer zoals die in het voorgaande is beschreven.

Het motief om een architectonische sfeer af te zonderen van het algemeen sfeerbegrip komt voort uit de wens zeer duidelijk te stellen: architectuur is sfeerbegrenzing, echter met grote aandacht voor hetgeen zich aan weerszijden van die begrenzing afspeelt. Architectonische sfeer in engere zin wil zeggen: de verzameling sfeer-elementen die ruimtelijk van de beschouwer het verst zijn afgelegen, met andere woorden: óók raken wat buiten die sfeer valt (regen, storend geluid).

Hetzelfde typische dualisme van de architectonische sfeer vormt het meest elementaire kenmerk van het leven. De biosfeer bestaat slechts bij de gratie van het membraan dat haar omspant, de kritische eiwitstructuur

B-nws 3(1970)20.

die haar scheidt van de entropie en uit de entropie kiest wat nuttig is (voedsel) en aan de entropie prijs geeft wat niet langer nuttig is (uitscheiding). Architectonisch kan men in dit verband voor ogen hebben wat bij de voordeur gebeurt: bakker en vuilnisman.

Dit celmembraan, dat de biosfeer haar samenhang niet doet verliezen kan met recht model staan voor architectuur omdat het interieur zodanig van het exterieur moet worden gescheiden (glas) dat het goede kan binnentreden (zonlicht, uitzicht) en het sfeervreemde buiten blijft (kou), dat de sfeer zich kan handhaven en haar schadelijke produkten kwijt kan (riolering).

In dit stadium kan het sfeermodel het dynamisch karakter niet meer ontzegd worden. Het onderscheid tussen sfeer en architectonische sfeer kenmerkt zich door een grotere continuïteit dan de sfeer, die op haar beurt weer minder beweeglijk is en aan de menselijke wil onderhevig, dan de atm-sfeer.

Deze verschillen in continuïteit kunnen enorme spanningen opwekken en het behoort tot de belangrijkste verantwoordelijkheden van de architect een subtiel evenwicht tussen begrenzing en ontmoeting te bereiken. Deze problematiek, met nog enkele aspecten uitgebreid, vatten wij samen met het woord "Intext".

EX 69 12

ALGEMEENGELDIGHED, WETENSCHAP

Algemeengeldigheid veronderstelt één werkelijkheid temidden van ons mensen, zij is dan de uitdrukking van een volmaakte constructie op die werkelijkheid.

Afgezien nog van de discussiabiliteit van één werkelijkheid, is het de vraag of een volmaakte constructie op die verschijnselen nu al mogelijk of zelfs wenselijk is: indien deze algemeengeldigheid bestond, zou daaraan niet te tornen zijn, het denken ware daarmee geëindigd.

De menselijke I zou in verhouding tot haar evolutionaire onvolwassenheid te zwaar belast worden.

Onafhankelijk van de - inmiddels opgeloste - verschijnselen zou de geest zich moeten bewegen, tenzij zij de oplossing van zichzelf verkiest.

Deze uit menselijke creativiteit geboren autonome geesteswereld, die los van alle verschijnselen zich zou moeten bewegen, een "planeet van de geest", is het onwerkelijk ideaal (doel) van de Homo Ludens: een individuele werkelijkheid door de mens zelf geschapen.

Het zij duidelijk dat een algemeengeldige kennis van de verschijnselen tot op zekere hoogte ons "doel" mag zijn: in deze sfeer produceren de wetenschappen hun statische resultaat.

Bij het naderen tot deze algemeengeldige kennis (computers en informatieuitbreidingen als teleinformatiemedia en "kennisbanken" stellen het bereiken in een steeds herken-

taarder toekomst) zou, indien de mens geen creativiteit (I) kende, een duizelingwekkend snelle oplossing van de wereld, het Niets, de Materie en het Leven, het resultaat van onze acties zijn, waarvan het gevaarlijkste aspekt de toenemende oplossing van onszelf is.

De I zou ons in staat stellen onze toevlucht te zoeken op een "planeet van de geest".

Nu is de vraag of de I in een samenwerking tussen de mensen onderling tot de "planeet" wil komen: de I is immers een grondoorzaak van menselijk individualisme.

Daarbij dreigt het tenondergaan van de oude communicatietechniek (gefundeerd op de ene werkelijkheid tenidden van ons mensen, omdat slechts daaruit een éénduidige begrippenwereld, een taal kan ontstaan) kij de oplossing der dwingende verschijnselen.

Het voortbestaan van enige algemeengeldigheid na de oplossing der verschijnselen valt dus zeer te betwijfelen, evenals het menselijk vermogen een aan die oplossing gepaard gaande eenzaamheid te verdragen.

De hier beschreven simplistisch-systematische constructie dekt onze werkelijkheid natuurlijk nog geenszins: ook hier moet men niet alles absoluut, doch wel gradueel en vloeiend voorstellen.

Er bestaan geen volmaakte oplossingen, doch wel een nadering daartoe waarbij het onopgeloste steeds verder te verwaarlozen is (de volmaakte oplossing is een asymptoot).

Evenmin bestaat er een absolute planeet van de geest, wel een nadering daartoe middels de halfcreatie der constructie naar een wereld van modellen. Enkele verbindingsdraden met de werkelijkheid blijven voorlopig wel

bewaard (denk eens in hoezeer het karakter van de planeetschepper nu nog zeer afhankelijk is van zijn milieu en erfelijkheid, zijn mogelijkheden zijn vooralsnog biologisch gebonden).

De algemeengeldigheid is in een dergelijke beschouwing slechts een graduele factor, een variabele die soms "nadert tot" het "fascistisch" ideaal der volmaakte constructie.

Met dit in het achterhoofd wil ik vanuit een geheel andere richting rekenschap afleggen van het begrip "Wetenschap".

De Wetenschap onderscheidt zich dan in twee activiteiten:

- 1 de registratie van reeksen gelijkgeaarde verschijnselen, dit is het in symbool overbrengen van feiten uit het verleden die tenminste in één opzicht overeenstemmen; in enkelvoud betekent dit alle herkenbare kwantiteiten en kwaliteiten van een verschijnsel in symbool brengen, voor zover de beschouwer die althans belangrijk acht voor de vermoede samenhang;
- 2 het abstraheren (op last van de feiten creëren) van de structuur die men "verantwoordelijk" acht voor de gelijkgeaardheid der verschijnselen, het in symbool brengen van een universeel patroon dat men achter de feiten denkt, het "reconstrueren" van een stempel welks afdruk men telkens op velerlei fenomenen meende te herkennen.

Van het uiterste belang is het, om hierbij voor ogen te houden dat het genoemde "stempel" een creatie van de mens is: vóór alles waren er de afdrukken, doch om een overzicht te krijgen over nog ongekende objecten (bijvoorbeeld toekomstige verschijnselen), schiep

de mens, weliswaar op last van de verschijnselen, een stempel, een model.

Afhankelijk van het aantal controles (geregistreerde feiten, ten grondslag liggende aan het model) kan dit model de naam krijgen van "gedachte". "vermoeden van overeenkomst", "waarschijnlijkheid", "wet".

Nooit zou de wetenschapsbeoefenaar uit het oog moeten verliezen dat de geformuleerde structuur slechts een menselijke schepping is, niet een alom aanwezige, dwingende "Wet". Hij moet er rekening mee blijven houden dat op zekere dag een "gelijkgeaard verschijnsel" zijn wet overtreedt, want geen enkel aantal controles kan ons "Zekerheid" verschaffen.

Als een beoefenaar van de "Warmte-uitzettingsleer" (1) honderd maal een metalen staaf bij verwarming ziet langer worden, en op grond van de geregistreerde verschijnselen (2) een vermoeden aldus in symbool heeft gebracht: $\Delta l = \alpha l \Delta t$, dan moet hij zich bij ieder volgend gelijkgeaard verschijnsel bewust blijven van de mogelijkheid dat de metalen staaf bij de honderdeneerste controle ongewoon kan reageren, bijvoorbeeld smelten.

Dit is een relativiteit die voor iedere wetenschapsbeoefenaar kenmerkend behoort te zijn en evenzeer als zijn behoefte aan volledigheid.

Iedere "Wet" wordt ééns in een wijder verband geplaatst, als liep men achterwaards in een landschap, nu gefascineerd door de schors van een boom, dan door de stam waaraan zij behoort, dan door de boom waarvan de stam een detail is, dan door het bos waarvan de boom deel uitmaakt, dan van het landschap waarvan het bos slechts een onderdeel is.

Iedere ontdekking is waardevol op zichzelf, doch het is onjuist het daarbij te laten.

Zodra men in staat is het fascinerende totaal in een groter geheel detail te doen worden, veltrekt zich weer een volwassenwording en daarbij moet het niet blijven: ook het groter geheel moet eens detail worden.

Ieder "opgaan in" moet vermeden worden en vervangen door een voortdurend "ingaan op", dit is de zin der "Continue Verwondering", óók, en juist in de wetenschap.

De bovenstaande rekenschap van het begrip Wetenschap lijkt kinderlijk eenvoudig. Heel de wetenschap lijkt te bestaan uit het symbolisch bundelen van verschijnselen, het leggen van associatieve draden om banden te vinden die teugels blijken. Het begrip "Wetenschap" zou eenvoudig zijn als niet een sleutelbegrip uit de nederzetting: "verschijnsel" voor meer dan één uitleg vatbaar was.

Wanneer men inzielt dat ook wetenschap een verschijnsel is, wijst men de wetenschap zichzelf als object toe, waardoor de onvolledigheid der wetenschap per definitie is vastgesteld: de volledigheid der analyse is niet vóór de analysator zelf is gearalyseerd.

En dat is: de mens.

Uitgaande van de opvatting dat de Wetenschap omvat de studie der "verschijnselen", is het natuurlijk van belang het begrip "Verschijnsel" nader te bestuderen.

Analyserend kan men komen tot de volgende indeling:

- 1 de grondverschijnselen: alles wat via de zintuigen tot ons bewustzijn komt;
- 2 de geestesverschijnselen: alles wat direct, zonder zintuiglijke impuls (uitwendig materiële oorzaak) tot het bewustzijn komt;

3 de onbekende "verschijnselen": alles wat "is" en toch niet tot bewustzijn komt.

Deze indeling vormt een driehoek waarin de grensgevallen in aantal groter lijken dan de gevallen zelf.

Het belangrijkste zijn ongetwijfeld de eerste twee vormen, wij vermoeden dat deze hun verlengstuk zullen hebben in de "onbekende verschijnselen".

Het typerende van de Onbekende Verschijnselen is, dat ze kunnen veranderen in grond- of geestesverschijnselen.

Daarnaast schijnt dikwijls een belangrijke trekking te bestaan tussen grond- en geestesverschijnselen.

Een goed voorbeeld van die relatie is het symbool (dit in zeer ruime zin).

Er zijn talloze symbolen te noemen (de concrete zelfstandige naamwoorden bijvoorbeeld) die, hoewel een menselijke schepping van psychische substantie, slechts bestaan bij de gratie van de grondverschijnselen, het gevolg zijn van zintuiglijke impulsen.

Daartegenover staan de onafhankelijke geestelijke symbolen (modellen) die omgekeerd de mens tot leidraad bij het materieel handelen kunnen zijn: "het goede", "het nieuwe".

Tot slot is het nodig onze manipulatie met de verschijnselen nader te beschouwen.

Ons associatief vermogen danken wij aan de mogelijkheid de verschijnselen te ontleden in "aspecten" van verschillende aard (analyse).

Aspecten van verschillende verschijnselen kunnen overeenstemmen en daardoor kunnen de verschijnselen in constructies tot een sfeer worden samengevoegd (synthese).

Onze psyche is voorts in staat aspecten los van het verschijnsel (abstractie) te symboliseren (tot manipulatie geschikt maken) en hiervan een constructie samen te stellen.

Bij een vergroting van inzicht kunnen aspecten op zich analyseerbare verschijnselen worden.

Zodra wij menen dat een aspect niet verder analyseerbaar is, noemen wij dit een elementair aspect.

Zo kan van een verschijnsel het aspect "snelheid" worden herleid tot de elementaire aspecten lengte en tijd.

In de natuurwetenschappen, die een oplossende functie vervullen ten aanzien van de fasen Niets en Materie in de evolutie, noemt men deze elementaire aspecten "dimensies".

De biologische wetenschappen, die een oplossende functie vervullen ten aanzien van de evolutionaire fase Leven, heeft de talrijke aspecten (variabelen) van deze fase nog niet alle tot elementaire aspecten kunnen herleiden.

De menswetenschappen, die een oplossende functie vervullen ten aanzien van de mens, zien zich geplaagd voor een schier eindeloos aantal zich nog steeds uitbreidende aspecten.

Het zij hiermee duidelijk dat voor een studie van het verschijnsel Wetenschap een enorm terrein open ligt dat in een "Voorbereidend Wetenschappelijk" onderwijs op zijn minst moet worden aangeroerd.

Met name het inzicht dat de beschouwer een aspect van het verschijnsel is, zorgt hier voor complicaties die ik nog niet kan overzien.

Leemte in het VWO.

ONTWIKKELING, ONDERWIJS

Zeer algemeen accepteert men het onderwijs als universeel mensenrecht.

Onderwijs definieer ik met: overdracht van constructies en modellen (te beginnen met de taal, het alfabet) die de mogelijkheden van de mens vergroten. Zulke constructies en modellen noem ik "effectieve constructies".

De uiterste consequentie van dit mensenrecht echter: "Iedere constructie, elk model op de werkelijkheid, waar ook ter wereld en in wiens hersenen ook ontstaan, behoort te worden beschouwd als verworvenheid van het mensdom als geheel en uit dien hoofde voor iedereen, direct na het ontstaan, bereikbaar te zijn", is helaas nog geen gemeengoed. De oorzaken van dit tekort wil ik elders uiteenzetten, waarbij zal blijken dat het omschreven principe ("het principe der totale communicatie") asymptotisch is, dat wil zeggen wel benaderbaar, maar waarschijnlijk nooit totaal bereikbaar. In zijn onbereikbaarheid is het toch zeer bruikbaar, het is een poging iedere vorming van elitair intellect op basis van kennis-chantage tegen te gaan.

Kennis-chantage betekent vasthouden van "know-how" ten gunste van de ontdekker of bezitter, het achterhouden der onwetenden, het onderhouden van de kloof tussen ontwikkeld en onderontwikkeld.

Ons cultuurvoooroordeel denkt aan Kennis als "bezit" omdat het moeizaam verworven wordt, Kennis mag echter geen "bezit" zijn.

Ontwikkeling in ruimere zin betekent: vergroting van mogelijkheden, dat is: verbreding van het actieterrein der Wil.

De Wil van het individu bestaat uit de componenten (doel)bewustzijn en streef-energie (libido).

In de Wil kunnen wij vier stadia onderscheiden, afhankelijk van zijn rijkdom aan (doel)bewustzijn.

Naarmate het (doel)bewustzijn een groter aandeel krijgt en in zijn techniek gecompliceerder en genuanceerder wordt vinden wij het individu achtereenvolgens in de volgende stadia:

- 1 animaal
- 2 doelbewust
- 3 functioneel
- 4 geavanceerd menselijk (het doel ontaardt).

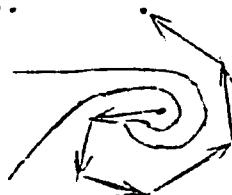
Het animale stadium veronderstelt opportunisme (trial and error), het doelbewuste kent een vorm van bewustzijn dat in één actie bereikbare deelen overziet.

animaal

doelbewust

functioneel

Het individu in functioneel stadium onderscheidt ook doelen die slechts via meer dan één actie (hulpdoelen) bereikbaar zijn, zodat het hoofddoel pretentieuzer gesteld kan worden, verder in het verschiet ligt en een langere weg vereist.

Het functionele stadium kan van het individu handelingen ontlokken die tegen zijn oorspronkelijke wil ingaan: een politieagent bekeurt zichzelf bij overtreding.

Een persoon in functie speelt dus eigenlijk teneel, hij ontkent een aantal aspecten, hij doet "zichzelf" geweld aan. Men spreekt van scheiding tussen persoon en functie, dit is eigenlijk een vorm van niet-ziekelijke schizofrenie.

Een persoon zal echter zelden geheel in zijn functie opgaan, dit wordt hem door zijn biologische verplichtingen belemmerd. Dit probleem is opgelost door een kunstmatige, chronologische en soms plaatselijke scheiding tussen persoon en functie: er is een "diensttijd" en een "vrije tijd". De "vrije tijd" kan worden gebruikt voor de bevrediging van de persoon en libido in gekieden waarin zij zijn tekortgekomen en beperkt in de functie.

Een goed voorbeeld van strijdigheid tussen functie en persoon in zijn biologische verplichtingen enerzijds en de genoemde plaatselijke en chronologische scheiding anderzijds is het noodzakelijk duo: portiersloge en WC.

Het moge nu duidelijk zijn dat het verwerven van effectieve constructies het actieterrein van de Wil inderdaad verzoeten.

De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces. De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces. De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces.

De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces. De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces. De functie is een belangrijk aspect van het effectieve constructieve proces. Het blijkt dat...

Het geavanceerd menselijk stadium treedt op in het gebied na "bereiken", het stadium waarin doel kan ontaarden in richting.

Voor een omschrijving in de tot hiertoe gevolgde terminologie leent zich dit stadium slecht: een individu in geavanceerd menselijk stadium streeft naar "ontaarde doelen" via onbereikbare hulpdoelen.

Hier doen begrippen hun intrede die volgen op "zinnig" en "niet-zinnig".

Het onbeschrijflijke gebied der creativiteit dat ontstaat wanneer de homo ludens boven de homo faber uitstijgt en de hegemonie overneemt opent immense perspectieven die voorlopig iedere poging tot omschrijven zinloos maken.

Een centraal begrip hierbij, de "I", is niet in de gebruikelijke woorden te vatten, ik bedoel daarmee een menselijke eigenschap die halverwege haar ontstaan ons - reeds nu essentieel door haar bepaald - niet haar totale aard kan tonen of voor oplossing vatbaar is, waardoor zij in de mens niet als bestaand erkend wordt.

Toch heeft zij zich in de menselijke psyche een plaats verworven die verre uitstijgt boven het gevoel en het verstand.

Zo kent de mens zijn eigen perspectieven niet, de gebieden die hem openstaan roepen tot bezinning en ontwikkeling van de psyche, doch hij wil slechts het gevoel en het verstand erkennen, onderkennen, de eigenschap die hem tot het onderkennen in staat stelt ziet hij niet, de mens ziet zijn eigen ogen niet. De hoognodige psychische ontwikkeling kan men naar mijn gevoel alleen bereiken door mobilisatie der Keldermansiaanse begrippen: Continue Verwondering, Onthechting en Zelfobjectivatie.

Het is niet zinvol hier het geavanceerd menselijk stadium verder te analyseren, omdat tot die analyse de begrippen nog ontwikkeld moeten worden, het is beter de toelichting op het functionele stadium af te maken en elders hiéaraan een uitbreiding te geven.

Het functionele stadium werd het eerst bereikt door schakeling van doelbewuste individuen (zie schema) met elk één scherp omlijnde functie (maatschappelijke orde) die nauwkeurig op elkaar waren afgestemd (all the world is a stage and the men are the players, met andere woorden: wat U ziet is slechts een deel van het individu, een "rol").

De individuen in dit primair functionele stadium stonden met elkaar "in betrekking", zij waren elkaar "verantwoording" schuldig. Eerst door deze techniek van betrekkingen (rechten, plichten, verantwoordelijkheden), waarbij de aspecten van de Strijd om het Bestaan onderling werden verdeeld (bakker, slager, vuilnisman), bleek de mens in staat uit het benauwde gebied van de strijd om het bestaan uit te treden (Ek-stasis) en daarmee de voorgaande orde in evenwicht te brengen. Vanuit hetgeen daarbuiten lag kon hij nu in de strijd om het bestaan interveniëren, zich aldus een constructie verwervend die inzicht mogelijk maakte, waardoor de mens zich van de Strijd om het Bestaan bewust en onafhankelijk kon maken (begin van de Oplossing).

In een secundair functioneel stadium waren de mogelijkheden van de mens zover vergroot dat het individu zich meer dan één functie kon permitteren, hetgeen de psyche overeenkomstig zwaarder belastte en het levensdeel splitste hetgeen tot ontaarding van het Ezel leidde.

Hieruit zou een onthechting aan het doel moeten voortvloeien met een daaraan automatisch gepaard gaande onthechting aan de middelen. Dit betekent eigenlijk niet anders dan Continue Verwondering en Zelfobjectivatie.

Dit opende de weg naar de hegemonie van de homo ludens, het "geavanceerd menselijk stadium". Het is echter zeer de vraag of wij nu al de verworvenheden van het functionele stadium achter ons mogen laten om de weg van het geavanceerd menselijk stadium in te slaan, nu nog tweederde van de wereldbevolking honger lijdt en doende is zich het functionele stadium te verwerven waarom wij willen lachen.

Het is, algemener gezegd, gevaarlijk een toestand te handhaven waarin verschillende ontwikkelingen geen gelijke tred houden, zodat enorme spanningsvelden kunnen optreden. Dit geldt macrosociaal (ontwikkeld-onderontwikkeld), microsociaal (vader-moeder-kinderen), maar bovenal individueel.

Al deze spanningen ten gevolge van een ongelijke tred van verschillende ontwikkelingen vinden hun hoogtepunt bij de individuele ervaringswereld van de westerse mens in onze eeuw. De psychische ontwikkeling heeft de bijna explosieve technische vergroting van mogelijkheden niet kunnen bijhouden, zodat een algemeen pessimisme en verlangen naar zelfontbinding der cultuur voor de opgewekte spanningen symptomatisch is geworden.

Teruggrijpend op de begripsbepaling "constructie en bewustzijn, sfeer" wil ik duidelijk stellen: het begrip functie is een streng begrensde sfeer.

In het scala van sfeervormen treft men onduidelijk begrensde ("strijd om het bestaan"), duidelijk begrensde ("wiskunde") en absoluut begrensde ("ambtenaar") sferen aan. Alle sferen duiden op een zekere betrokkenheid van het individu met de omringende wereld. In het geval van de absoluut begrensde sfeer is deze betrokkenheid een betrekking, een functie, een nauwkeurig vastgelegde afspraak met de ander die men niet eenzijdig kan herzien en daarom van een vast karakter moet zijn. Deze afspraak bestaat dan uit Doel, Middelen en Peloning (opdracht, machtiging en salaris). Dat dit een scala van spanningen kan opleveren heeft geen betoeg, vooral wanneer het individu in secundair functioneel stadium meer dan één strak begrensde betrokkenheid aanvaardt.

Na deze maatschappelijke analyse van het begrip "ontwikkeling" wil ik met een korte samenvatting het gebied van keuze en verantwoordelijkheid aansnijden om met dit alles als basis, eisen voor een nieuw onderwijs op te stellen.

De mens heeft zijn mogelijkheden inwendig vergroot door die ene sfeer van de strijd om het bestaan chronologisch te splitsen in denksferen die beurtelings tot bewustzijn kunnen worden gebracht, waarin hij zich afwisselend kan concentreren. Hiermee is de totale actieradius van het bewustzijn vergroot.

De uitwendige mens heeft zijn mogelijkheden vergroot door de bevrediging van zijn wil chronologisch en ruimtelijk te splitsen in functies die afzonderlijk behartigd kunnen worden, waardoor hij slechts met enkele facetten van zijn bestaan hoeft te worden belast.

Hiermee is hij afhankelijk geworden van de gemeenschap, doch de dwang van de strijd om het bestaan in ál zijn facetten heeft plaats gemaakt voor een keuze.

De kern van psychische onderontwikkeling in onze cultuur toont hier haar oorsprong: de vergroting van mogelijkheden heeft de menselijke Keuze een enorm en nog steeds toenemend gebied toegewezen.

Persoonlijke verantwoordelijkheid, besluitvaardigheid, sociale betrokkenheid, individualiteit worden in het niet meer te overziene gebied van keuze onbeschrijflijk zwaar op de proef gesteld.

De maatschappelijke ontwikkeling heeft het individu bij zeer vele sferen betrokken. Talloze instellingen zijn mogelijk geworden die zich in een zekere sfeer iets ten deel stellen en die stelselmatig een beroep doen op het individu of zich op andere wijze aan hem manifesteren en zijn betrokkenheid opeisen.

De teleinformatie media brengen volkomen afwijkende en verschillende situaties en sferen zowel tijdelijk als ruimtelijk zeer dicht bij elkaar.

Deze concentratie van sferen doet zich ook voelen in de versnelde ontwikkeling waardoor sociale sfeerwisselingen aan de orde van de dag zijn.

De betrokkenheden van het individu zijn vermenigvuldigd, doch zijn interessedeelbaarheid en besluitvaardigheid zijn niet dienovereenkomstig gegroeid.

Dit dwang tot een vereenvoudiging van sferen door de afbraak van heilige huisjes en mores.

De leemte daardoor ontstaan gaf weer aan-

leiding tot tegengestelde verlangers naar sfeerseenheid en sfeerverdieping, een nieuwe romantiek die naar het oorstorse en primitieve grijpt in een rustig verwijlen dat niet elk ogenblik tot een nieuwe bewustzijnsverplaatsing dwingt.

Toch kon de mens in het dagelijks leven zich niet vrijwaren van een toeneming van de oppervlakkigheid.

Zijn sfeerbetrokkenheid is enorm afgenomen door veelheid. De veelheid lokte gebrek aan samenhang tussen de sferen uit.

Gebrek aan samenhang in de psyche neigt tot schizofrenie.

Men weet dit gebrek aan samenhang in de totale gedaantenwereld aan het ontbreken van een "missing link" en die daacht men te vinden in "gedegen informatie" die echter de chaos helaas alleen maar groter maakte.

In een kortzichtig verlangen naar het andere, de misleidende eenvoud van het Nieuwe, trachtte men zijn gedachtenchaos te verdringen in een onlesbare dorst naar informatie die "misschien" oplossing kon verschaffen. De techniek had men op school geleerd: kennis werd niet meer tot constructie samengesteld, maar als kant-en-klare constructie geconsumeerd.

In deze methode verdrinkt iedere bewuste keuze in een chaotische veelheid van mogelijkheden binnen één individu samengeperst, het verantwoordelijkheidsbesef is door feitenkennis overspoeld.

Het oude gezag van de al of niet gerichte feitenkennis wordt langzamerhand cr-

dermijnd, men komt tot het bewustzijn dat de kennis door overproductie inflanteert en haar menselijk aureool verliest.

Als de mens moet ontdekken dat de kennis waaraan hij zijn autoriteit ontleent, meer vruchten draagt in handen van een zielloos geheugen, in een tijd dat de computer lacht om het menselijk weten, dan zullen klassieke geleerden zich ontkleed voelen en leerlingen zullen glimlachen om indrukwekkend feitenmateriaal, en hen die Het Weten, want het feit blijkt aan die tijd geketend.

Als het menselijk Weten in duizend richtingen uiteenwaaiert en aldus de Homo Universalis versplintert, worden talloze klassieke idealen onttakeld, want steeds verder voert het specialisme de academicus van weleer uit zijn luisterrijke status, hoeveel weet hij nog maar van hoe weinig.

In eenzame afhankelijkheid past hij de kennis toe waarin hij zich de mindere weet van een zielloos geheugen waarvoor alleen nog geen geld beschikbaar is.

Psychedelische stromingen hebben getracht het gezag van het feit te ondermijnen door zich buiten de open informerende en onderling uitwisselende gemeenschap (krantenlezers en persoonforenciers), de "communicatiekring" te stellen.

Deze "excommunicatorlingen" werden natuurlijk uitgeselecteerd. Toch kan, als men daaronder lijdt, in deze richting de onderworpenheid aan feiten doorbroken worden. Als men de zintuigen het vertrouwen ontzegt, bestaat er nog slechts één feit: het Ik, waarin de Creativiteit zetelt en deze aanvaardt geen feiten, doch produceert ze (planeet van de geest).

Men kan echter de Lizide beschouwen als de biologische plicht de werkelijkheid als reëler te aanvaarden dan de fantasie. Voorlopig wil ik mij dan ook bij het laatste nadrukkelijk aansluiten: de hegemonie van de Homo Ludens uit te stellen tot de ontwikkeling van de gehele wereld (ook de derde) daartoe rijp is.

Indien sprake is van onderwijs, bestaat een situatie waarin iemand gewenste menselijke verworvenheden nog niet tot zijn ervaringswereld kan rekenen (de informandus).

Als hij deze ervaringswereld met deze verworvenheden wil uitbreiden, zal hij spoedig stuiten op een tweeduidigheid in het begrip "verworvenheid": de kennis en de kunde.

De kennis bestaat uit een psychische constructie van een deel van de werkelijkheid waartoe de geïnformeerde onmiddellijk toegang heeft.

Deze individuele kennis trachten wij uit te breiden met toegankelijke geschriften, computers, en binnenkort hersen-computer-verbindingen, wellicht het inspuiten van geprecodeerde kennisdragende eiwitten of zelfs zelfs hersenalliances.

Het zij duidelijk dat indien men de toegankelijkheid van uitwendige feitenverzamelingen die van de inwendige constructie benadert, en de computer vormt een belangrijke stap in die richting, het onderwijs in zijn taak ingrijpend wordt gewijzigd.

Definiëren wij nu kennis met "macht over de feiten", kunde is dan "macht over de mogelijkheden", dat wil zeggen: vermogen tot interpoleren en extrapoleren van gegeven kennis naar elke willekeurig gegeven situatie.

Feiten zijn opschbaar, autoritair en niet discussiabel, zij vormen echter een belangrijk aspect aan de mogelijkheden van de mens en zijn nodig als interpolatiekader.

Tegen het asymptotisch ideaal alle kennis onmiddellijk ter beschikking te doen staan van alle mensen (het principe der totale communicatie) verzetten zich behalve beperkingen van technische en economische aard vooral ook politieke en commerciële belangen. Het belangrijkste verzet echter tegen het ook maar gevoeltelijk ten uitvoer brengen van dit ideaal, ontspringt in de archaische psychologische eigenschappen van de mens: in de leerschool der evolutie is ons ingeprent dat de strijd om het bestaan onze meest principiële opdracht is, macht speelt daarbij een grote rol.

En kennis is macht: know-how is een factor van betekenis in het economische en politieke machtsverwicht (atoombomb).

Kennis voor jezelf en binnen kleine kring houden was de gemakkelijkste en meest aantrekkelijke weg voor de klassieke academici. Het is bepaald een openbaring te merken dat deze evolutionaire dogma's bij de meest progressieven onder de meest verschillende voorwendselen in stand wordt gehouden zonder dat de betrokkenen dat zelf door hebben (hierop schreef ik "Ontmoeting").

Dat dit een rem op het onderwijs is heeft geen betoog. De dreigende achtergrond "kennis is macht" ziet men dikwijls in de detaillistische onderwijssituaties optreden.

Hoewel het aanvankelijk moeilijk te onderscheiden is omdat ook deze techniek angstvallig verborgen wordt, zelfs voor de beoefenaar zelf, zal een geoefend oog in iedere onderwijssituatie zekere frustraties uit het per-

soonlijk leven van de leraar herkennen, zelfs bij de beste leraar, want wij allen zijn behept met zekere frustraties. De onderwijssituatie is nu juist de ideale gelegenheid, ook voor de kleinste frustraties, om tot psychologische genoegdoening te komen ten gunste van de leraar.

Met de grootste nadruk wil ik je verzoeken dit niet te verwerpen dan na uiterst nauwkeurig en onpartijdig, objectief onderzoek.

Het is een waarneming die ik in iedere onderwijssituatie ben tegengekomen, zelfs, en nog wel het meest duidelijk en pijnlijk, in die situaties waarin ik zelf de rol van informator vervulde. De voldoening van een leraar bij de stilte na het voorleggen van een zo exact mogelijk (en dat is voor de informandus uiterst gecompliceerd) geformuleerd probleem aan de leerling, is één van de talloze veelzeggende symptomen van deze uiterst onvruchtbare onderwijssituatie.

Het uitspreken van beschuldigingen is hier in het geheel niet op zijn plaats, de speciale vorm van communicatie die onderwijs heet is onweerlegbaar ontstaan in de sfeer van de Strijd om het Bestaan er. Survival of the Fittest (altijd de leraar). Is het een wonder dat een miljoenen jaren oude structuur zich bij het uitgestreden raken van die strijd niet binnen enkele jaren wijzigt?

Een agonaal element in het onderwijs is op zichzelf niet te verwerpen en misschien zelfs niet te ontwijken, maar de voorsprong

van één der competitieleden, de informator, is thans veel te groot om in te halen en dit geeft bij een zo lange duur als in ons onderwijs aanleiding tot een enorme apathie, het doden van iedere eigenschap die vanuit de leerling het leerproces kan stimuleren.

Resumerend kan ik mijn conclusies betreffende Ontwikkeling en Onderwijs aldus verleen:

Spanningen die optreden tussen verschillende ontwikkelingen die geen gelijke tred met elkaar houden, kunnen katastrofaal zijn:

Macro sociaal: ontwikkeld - onderontwikkeld

Micro sociaal: man - vrouw

informator - infermandus
(etc)

Individueel : technische en psychische ontwikkeling binnen één persoon, het elkaar overwoekeren van sferen door ergeleide, kankerachtige groei in een onbezonnen consumpsie van onwelkome informatie (eto).

Dit leidt tot de noodzakelijkheden:

- 1 indien de actieradius van de Wil door technische vergroting van mogelijkheden is verkleed, dient ook de achtergrond der Wil te worden ontwikkeld (continu bewustzijn, verantwoordelijkheid, Keldermansiaanse begrippen);
- 2 vergroting van mogelijkheden die in het functionele stadium van de mens door specialisatie is bereikt, mag nog geen aanleiding geven tot gebrek aan contact (onderling verwijdering), het communicatief vermogen moet evenredig aan de groei van de vakkennis ontwikkeld worden.

In een nieuw onderwijssysteem dient vóór allen de structuur die door zijn aard de informandus indoctrineert met "De consequenties van Uw daden gelden alleen Uzelf", vermeden te worden.

Met andere woorden: de ontwikkeling van de persoonlijke verantwoordelijkheid die aan iedere besluitvaardigheid ten grondslag moet liggen, mag niet achterblijven bij de ontwikkelingen in het gebied van keuze zelf.

Onderlinge afhankelijkheid, het vervullen van een functie moet geïntegreerd zijn in het onderwijs, omdat het een grondslag is die iedere gemeenschap gemeenschap doet zijn.

In een nieuw onderwijssysteem dient het principe der totale communicatie voorop te staan. Dit is in zijn onbereikbaarheid geen doel, maar wel een effectieve richting. In ieder geval dient het communicatief vermogen evenredig met de groei van de vakken kennis te worden ontwikkeld.

In een nieuw onderwijssysteem dient de voorsprong van informator op informandus ("generatieverschil"), drastisch te worden verkleind, zodat een eventueel agonaal element ten nutte wordt gemaakt zonder dat absolute verliezers worden geforceerd. Verkleining van generatieverschil bevordert bovendien feilloze communicatie en is de aangewezen weg in het perspectief van de ontwikkeling naar ontaarding van het doel (spiraaltheorie).

4αEK 69 12 311000

Leemten in ons gehele onderwijs.

ACADEMISCHE HERORIENTATIE

Tot de "Academische Eenheid" behoort nu de Academie, Universiteit of Hogeschool, meer specifiek de faculteit of afdeling, nog meer specifiek de sectie, projectgroep, groep etc. Hopelijk wordt daartoe in de toekomst ook het Middelbaar Onderwijs, het Lager Onderwijs en het Kleuteronderwijs gerekend, in principe treft deze heroriëntatie, zeker in het opstel "docendo discere", al deze instellingen, al moet men dan bepaalde begrippen ruimer interpreteren.

In de Academische eenheid wil ik vier functies onderscheiden: Samenscholing, Ontwikkeling, Referentie en Research.

Deze functies kunnen in principe door iedereen gebruikt worden, óók los van elkaar, al worden de functies Ontwikkeling en Referentie dikwijls gekoppeld gezien.

1 Samenscholing

De Academische eenheid is een instituut waar mensen met gelijkgerichte wetenschappelijke belangstelling in groten getale en grote verscheidenheid aanwezig zijn.

Het is de gelegenheid tot ontmoeting en wederzijdse scholing, aantrekkelijk vooral voor hen die menen 'afgestudeerd' te zijn.

Noodzakelijk om de hevig veronachtzaamde "feed-back" vanuit de samenleving en de praktijk te verzorgen, is de voortdurende confrontatie met hen die de academische eenheid, voorzien van een referentie (titel) hebben "verlaten".

Evenzeer is het noodzakelijk voor "afgestudeerden" om voortdurend en diepgaander dan in de daarvoor bekende "vakblaadjes" contact te onder-

houden met het centrum van wetenschappelijke bedrijvigheid in hun sektor en toegang te hebben tot de daar aanwezige informatiebronnen waaraan zij zelf het hunne kunnen bijdragen.

Noodzakelijk ook is de samenscholing voor hen die juist zijn aangekomen in het vakgebied van keuze om een wijd gebied van opvattingen daarin te leren kennen, connecties aan te knopen, het moet de basis vormen voor de morele verplichtingen aan de oorsprong van zijn kennis, de academische eenheid, bij te dragen na het vertrek van de academische eenheid, al of niet met een referentie.

Samenscholing is de missing link der academie, de plaats waar de gemeenschap haar stem kan uitbrengen, waarin allen gastdocent zijn.

Wat nu van de samenscholing over is zijn "post-doctorale leergangen", "Studium Generale" en congressen die soms zelfs niet voor iedereen toegankelijk zijn, het zijn losse excursies, gastdocentschappen en toevallige gesprekken met de buitenwereld.

Buiten het Academisch lichaam wordt dit tekort op primitieve wijze aangevuld met voortstrompelende disputen in met bier en baldadigheid doordrenkte sociëteiten.

Voorts is de techniek der Samenscholing door indoctrinatie van ons culturele systeem nog slechts beperkt tot plenaire vergaderingen die de discussie opgelegd en arm maken, waar één op de velen spreekt, afgewisseld door een ander op de velen, waar de "rest" het er al of niet mee eens zit te wezen, waar citateske redenaars met een tekort aan communicatieve oefening de gemakkelijk in het gehoor liggende cultuurvoor-

oordelen weer eens tot iets nieuws groeperen en beroemd kunnen worden om hun "verheldering" (verleuzing) van probleemcomplexen.

Weinig is meer over van de oude Griekse markt (agora) of zuilengalerij (stoa) waar in samenscholing de grote Griekse filosofen school maakten en in een wijde visie de grondslag legden voor de tot nu toe productiefactor verworpen westerse wetenschap.

Waarvoor leggen wij nu in wijde visie een grondslag?

2 Ontwikkeling

Ieder die vergroting van zijn mogelijkheden wenst zal zich beperken tot het gebied van zijn keuze en trachten kennis en inzicht van anderen tot eigen kunde samen te smelten.

De academische eenheid is een instituut waar in de vorm van specifieke oefenmaterialen en raadpleegbare informatiebronnen de mogelijkheden hiertoe beschikbaar zijn.

Deze bronnen kunnen mensen zijn die hun sporen in het vakgebied van keuze verdiend hebben of eenvoudig bruikbare ervaring hebben, maar evenzeer is dit een voortreffelijke bibliotheek of benaderbare computers.

Doch als het hierbij blijft, dan ontkent men de pijlers der samenleving: communicatie en verantwoordelijkheid. Psychische en technische vorderingen zullen geen gelijke tred houden, zij zullen enorme spanningen veroorzaken die leiden tot catastrofale ineenstortingen.

Door de onmogelijk gebrekkige en verfoeilijke wijze van communicatietechniek, nog slechts van één volledig medium voorzien, de taal, te handhaven, geeft men meer aanleiding tot excommunicatie dan tot communicatie.

Onze ontmoetingstechniek degenereert in het onderwijs op afzichtelijke wijze.

Terwijl het een geïntegreerd deel in de Ontwikkeling moest vormen, wordt het als ineffectief eruit geweerd.

Geen wonder dat ongetwijfeld kostbare gedachten verborgen blijven, dat men maar liever bij het oude blijft dan dagenlang een stotterende nieuwlichter aan te horen, men excommuniceert hem.

Ik moge de lezer zelf uitnodigen de gevolgen te overdenken van een ontkenning van de andere samenlevingspijler door de leerling vijftwintig jaar lang te doen ervaren: "De consequenties van Uw activiteiten gelden alleen Uzelf, de tien die U haalt, of de één, hoeft, nee kunt U niet delen met anderen!".

3 Referentie

A heeft B nodig als B het voor A noodzakelijke kan opbrengen en A niet.

Aangezien de gewenste bekwaamheid een andere is dan die van A, ligt het voor de hand dat iemand zich bij A uit zelfoverschatting als geschikte B aanmeldt en A kundigheden voorspiegelt die hij blijkt te missen zodra A investeringen gedaan heeft.

Deze A-B verhouding (wij hebben elkaar helaas nodig) is een zeer algemeen samenlevingsverschijnsel en het zij duidelijk dat A de genoemde aberraties heeft willen beperken.

Ieder onzer is nu eens A, dan weer B (heeft iemand nodig of is nodig).

Alle A's in ons hebben gemeenschappelijk afgesproken voor alle denkbare bekwaamheden B's aan te wijzen die tastbare blijken van

bekwaamheid hebben geleverd en aan wier beoordeling wij (helaas) meer waarde hechten dan aan de zelfbeoordeling van de onbekende die zich als B aankondigt. Wie dat laatste ontkent is een idealist uit de sfeer der psychedelische excommunicaterlingen en die vind ik erg lief. De academische eenheid is een instituut waar algemeen erkend zeer vakbekwamen aanwezig zijn, wier beoordeling daardoor "gezag" heeft. Van hun aanwezigheid hoeft niemand zich iets aan te trekken, maar als men van hen het predikaat "vakbekwaam" (drs of ir) of "zeer vakbekwaam" (dr) of "verschrikkelijk vakbekwaam" (prof) kan verkrijgen, dan zullen zeer velen daarin geloven, hetgeen uiteraard bij het geld verdienen veel gemak oplevert.

Deze mensen kan men dus eenvoudig opvatten als referent adres wanneer men zijn vakbekwaamheid bij derden wil aannemelijk maken.

In de beoordeling "verschrikkelijk vakbekwaam" is nog een complicatie: je bent met zo'n predikaat moreel verplicht regelmatig op de academische eenheid aanwezig te zijn, er "les" te geven, er jouw eisen voor de verstrekking van verschillende predikaten duidelijk kenbaar te zien zijn en je in het algemeen met het geheel te bemoeien.

Jammer dat niet alle predikaten:

"geïnteresserd" (stud),

"beetje vakbekwaam" (kand.)

"vakbekwaam" (drs, ir) en

"zeer vakbekwaam" (dr), die morele verplichting dragen, al was het maar door regelmatig bezoek aan de Samenscholing.

4 Research

In al het bovenstaande liggen voorwaarden en omstandigheden besloten die de academische eenheid bij uitstek geschikt maken tot de ontwikkeling van de wetenschap zelve, zodat ook de "verschrikkelijk vakbekwamen" leerling zijn, al was het van de verschijnenselen zelf.

De grootste tekorten in de academische eenheid zijn te vinden in haar functie van Ontwikkeling, op deze functie is dan ook "Docendo Discere bijvoorbeeld" geschreven.

DOCENDO DISCERE BIJVOORBEELD

Iedere gemeenschap berust op de relatie van het individu met de ander. Een gemeenschappelijk ondernomen poging tot onderwijs aan nieuwe leden van die gemeenschap mag die relatie niet ontkennen door het systeem van onderwijs.

De genoemde relatie wordt bepaald door twee aspecten: communicatievermogen en de mate waarin het individu zich bewust is van het effect van zijn daden op de ander (verantwoordelijkheid).

Ik heb getracht duidelijk te maken dat deze kernaspecten in het onderwijs verwaarloosd worden: de leerling is gedurende zijn gehele leertijd functieloos en draagt geen enkele verantwoording dan een frustrerende afhankelijkheid ten aanzien van zijn ouders. Dit is gezien hetgeen de gemeenschap van hem zal verwachten volkomen onbegrijpelijk.

Hierop zal ik, gezien mijn enorme uitweidingen in "Ontwikkeling, Onderwijs" niet meer ingaan dan door te vermelden dat een verbetering in dit opzicht het belangrijkste aspect aan de vernieuwing zal moeten zijn.

Wel wil ik nader ingaan op het andere aspect van de menselijke relaties, de communicatie, omdat onderwijs niet anders is dan een bijzondere vorm van communicatie.

Het is duidelijk dat onze samenleving een tekort vertoont aan communicatiekunde, men voelt zich niet meer in staat iets van moderne gecompliceerdheid aan de ander uit te leggen en laat dat uit luiheid, onkunde en angst voor verkeerde overkomst, achterwege.

Hierdoor ontstaat, zeker in een tijd van toenemende specialisering een zekere eenzaamheid en vervreemding die achter talloze zeer oppervlakkige gesprekken schuil gaat.

Het verouderde taalonderwijs hamert slechts op het aambeeld van de éénduidigheid in schriftelijk taalgebruik en schijnt te ontkennen dat het taalgebruik het enige aspect is dat alle vakgebieden gemeen hebben en daarom onmogelijk als "apart vak" gedeceerd kan worden, de sociale functie van de taal wordt in het geheel niet aan de orde gesteld.

De in het taalonderwijs verheerlijkte één-duidigheid voorkomt het Misverstand, andere vormen van communicatiestoornis echter, zoals ongeïnteresseerdheid en gebrek aan inleefvermogen, komen frekwenter voor. Behalve éénduidigheid dient ook suggestiviteit (en die ontbreekt zeer in het onderwijs zelf) in het taalgebruik veel aandacht te krijgen, bijvoorbeeld door voortdurende oefening op elkaar. Helaas blijkt wel uit de praktijk dat beide kwaliteiten zelden samengaan (kijk naar de geschriften van technische en juridische aard).

Tragisch is, dat voor éénduidigheid regels te geven zijn, suggestiviteit is zeer persoonlijk en eigenlijk slechts door zeer langdurige oefening en veel persoonlijk contact bereikbaar, zij is bovendien moeilijk te beoordelen.

Hier vindt men ook de oorzaak van het verschijnsel der divergentie in populaire en verleggen figuren.

De "getapte" mens heeft door natuurlijke selectie veel oefening gehad in persoonlijk contact en ontwikkelt deze communicatiekunde steeds verder door de contactmogelijkheden van zijn populariteit die juist het "verlegen individu" zo nodig heeft.

Door dit gebrek aan oefening in communicatief vermogen faalt juist het onderwijs doordat de "geleerde" nooit geleerd heeft een psychologisch associatief en daardoor pedagogisch taalgebruik te hanteren, zijn resultaten blijven daardoor in brede kring geheim, dikwijls ook voor zijn leerlingen, op wie hij bovendien een enorme voorsprong heeft.

Uit deze beide aspecten van het huidige onderwijs: het gebrek aan pedagogische vermogens bij de leraar, ontwikkeld door een werkelijk pijnlijke en onmiddellijke feed-back bij slechts uitleg enerzijds en de grote voorsprong van de informator op de informandus (dit zal ik "generatieverschil" noemen) anderzijds, concludeer ik het volgende.

Meer dan iemand die de stof jaar in jaar uit "volgens een beproefd systeem" aan de "leken" meedeelt, kan iemand die daarjuist heeft kennis gemaakt met het te doeren facet, de daarvoor specifieke problemen begrijpen die optreden bij de overgang van niet naar wel weten. Hij weet bij wijze van spreken nog hoe de steigers moeten staan ten tijde van de bouw der constructie. Hij kan zich de eerste misstappen nog duidelijk voor de geest brengen, hij kan nog afstand nemen van de objectieve beschrijving

die immers slechts verworven wordt via een suggestieve omschrijving in een associatieve niet noodzakelijke exacte taal, teneinde de fundering en besteigering van de objectieve beschrijving te leggen.

De objectieve beschrijving van constructies immers is dát deel van de subjectieve waarin allen (eigenlijk: de meesten) overeenstemmen. De objectieve constructie is slechts een deel van de persoonlijke, zij ligt ingeweven in een zeer uitgebreide persoonlijke ervaringswereld die zorgvuldig van de buitenwereld afgescheiden pleegt te blijven, omdat deze ervaringswereld van persoon tot persoon zeer verschilt en daarom tussen mensen die op enige afstand van elkaar leven geen brede grond tot communicatie kan vormen.

Om aan de informandus een exacte beschrijving te ontlokken dient men de constructie eerst in associatieve terminologie te vertalen opdat zij zich in de persoonlijke ervaringswereld van de informandus nestelt.

Eerst dan heeft de informandus houvast genoeg om weer van zijn persoonlijke ervaringswereld een exacte formulering af te zonderen, zodat hij als informator kan optreden.

Een voorbeeld van niet-exact associatief taalgebruik dat noodzakelijk is voor begrip van de informandus is deze poging de ruimtelijke integraalrekening uit te leggen:

"we snijden het lichaam in uiterst dunne plakjes..."

Het is in dit licht onjuist het onderwijsproces te zien als de imitatie van de informandus op een voorbeeld van de informator: een soort stencilprocédé waarbij de informandus als onbeschreven blad papier

het proces ingaat en na contact met het stencilmoeuwerblad (de informator) het proces betiteld uitkomt.

Hoe belachelijk het ook klinkt: bij velen leeft "voor het gemak" deze opvatting over het onderwijs, al zal ieder dit bij opmerksaammaking ijverig ontkennen.

Een voorbeeld is alleen nuttig als het aan verscheidene ervaringsselementen bij de informandus resonanceert, zodat associaties gevormd kunnen worden. De bekende "ezelsbruggetjes" zijn associaties die resoneren aan twee onderling niet resonanceerende ervaringen waarvan één opgenomen moet worden.

Een voorbeeld is alleen nuttig wanneer het dicht bij de informandus staat, dit vormt opnieuw een argument het generatieverschil te verkleinen.

Hopelijk tekent zich de aard van het principe "docendo discere" (door te onderwijzen leren) naar aanleiding van deze opéénvolgende overdenkingen in aansluiting op het huidige principe langzamerhand af.

Van een exacte definitie van het principe docendo discere wil ik mij voorlopig onthouden tot ik overdenkingen in deze trant tot een aanvaardbaar aantal argumenten heb uitgebreid.

De hiernavolgende overdenkingen hebben voor mij persoonlijk grote betekenis.

De enigszins autoritaire status van de geïnformeerde tegenover de onwetende, die hij ontleent aan zijn feitenkennis, geeft aanleiding tot onderwijsverlammeende verlangens naar uitbuiting van de moeizaam verworven voorsprong.

Het "meer weten" kweekt een gehechtheid aan de status quo, temeer daar deze geen inspanning vergt.

Hoe groter de voorsprong is, desto groter ook is de gehechtheid aan de voorsprong. Ook welwillende leraren vallen ten prooi aan de weerzin mét hun informatie hun status prijs te geven ("zichzelf overbodig te maken") omdat deze processen zich geheel in het onbewuste voltrekken.

De vrije keuze voor het leraarschap bewerkt dat juist zij die het minst geschikt zijn voor dit ambt, zij die er onbewust behagen in scheppen meer dan een ander te weten en gelegenheid zoeken dit duurzaam te etaleren, docent worden.

De status van het docentschap schept dan condities die dergelijke in de oorsprong misschien lichte frustraties doet verstrakken, een onderwijsverlamende situatie. Dit euvel zal in de laatste plaats door de betrokkenen zelf erkend worden, zeker niet als hen een onderwijsvernieuwende studie wordt opgedragen.

Na de "analyse" van de functionele complicaties bij de status der informator, wil ik nog twee opmerkingen maken over het effect van docendo discere op de informandus. Wil men, zoals ik, een verandering voorstaan die informator en informandus gelijktijdig in één persoon vertegenwoordigd zien, dan dient men aan te tonen dat de verandering voor beide aspecten in de toekomstige mens voordelig is.

Meer dan wanneer men zich op een examen moet voorbereiden, maakt men zich de stof eigen, wanneer men het onderwerp aan een leek moet uitleggen. Hier spelen het zich ontwikkelende verantwoordelijkheidsgevoel en eventueel de angst voor gezichtsverlies een rol die positief op het leerproces kunnen inwerken.

Indien de geïnformeerde ten opzichte van de informandus een kleine voorsprong heeft, zal de mogelijkheid in het bereik liggen dat de informandus de informator inhaalt, dit bewerkt een reëel agonaal effect dat bij het gebruikelijke onderwijs onbenut blijft, behalve wanneer de leraar-voor-het-bord ervaring geeft de loop van zijn verhaal niet meester te zijn: zelden wordt in een groep informandi intensiever nagedacht dan in zo'n situatie.

Dit agonale effect bewerkt echter geen totale verliezers in het systeem docendo discere zoals in ander verband het klassicale cijfersysteem, waarbij duidelijk een "slechtste" kan worden aangewezen. Vooropgesteld bij docendo discere, is namelijk dat het ene competitie lid een voorsprong heeft (de informator) die door de ander (de informandus) in korte periode (bijvoorbeeld drie maanden) moet worden ingelopen, de snelheid van deze inhaalmanoeuvre weerspiegelt zowel het succes van de informandus als dat van de informator.

Het "zich meten met de leraar" is thans geblokkeerd door de traditionele leraarstatus, een voorsprong die te groot is om stimulerend te zijn, waardoor de jarenlange toestand van onderworpenheid een apathie en weerzin bewerkstelligt die eventuele leergierigheid

B-nws 3(1970)21.

doodt ("daar zijn we nog niet aan toe") bij de informandus en een belangrijke stimulans tot inspanning aan de informator ontnemt.

Ten slotte acht ik een pleidooi voor de kwaliteiten van een persoonlijk onderwijs overbodig, hoewel het de grondslag van het principe docendo discere vormt.

Nu dienen nog enkele opmerkingen gemaakt te worden over de praktijk van docendo discere.

Belangrijk is op te merken dat het principe van de beoordeling door vanwege de samenleving aangestelde algemeen erkend "vakbekwamen" niet hoeft te worden verlaten. Het beoordelings-systeem is niet in het principe gedefinieerd, zelfs het cijfersysteem kan gebruikt worden omdat het principe de nadelen daarvan neutraliseert.

De grote verandering echter ligt in het nieuwe principe van de groepsbeoordeling, waarbij de groep tenminste één informator en één informandus bevat. Hoewel ik andere systemen van docendo discere niet uitsluit, wil ik mij hier beperken tot het systeem dat uitgaat van groepen die één informator en één informandus bevatten.

Het generatieverschil tussen beide stel ik mij voor ter grootte van één trimester, maar daaraan wil ik mij niet binden.

Dit betekent dat het systeem niet éénmaal per jaar toegankelijk moet zijn voor nieuwkomers, maar tenminste driemaal per jaar.

Elementair is, dat de beoordeling die volgt op de prestatie van de informandus uit het duo óók geldt voor de informator.

Aangezien de informator in een ander duo informandus is, wordt iedere deelnemer voortdurend op drie eigenschappen getest: vakkennis, het

vermogen die vak kennis aan een ander over te dragen en verantwoordelijkheidsbesef. Als nu de informandus in verantwoordelijkheidsbesef tekortschiet en zich op een test niet voldoende prepareert, dan dupeert hij behalve zichzelf óók een ander. Dat dit gebeuren kan wordt in het huidige onderwijs ontkent omdat dat "oneerlijk" zou zijn. Door deze ontkenning wordt de oneerlijkheid naar de samenleving zelf verschoven waar het helaas inderdaad zo is dat gebrek aan verantwoordelijkheid van de één tot nadeel wordt van de ander, maar hij die onverantwoordelijk handelt heeft dit nooit leren beseffen in het kwart eeuw onderwijs dat hij genoten heeft, hij zal in de gemeenschap de gevolgen van zijn daad dan ook wijten aan andere factoren.

Als men ervan uitgaat dat er "begaafden" en "minder begaafden" bestaan, dan geeft dit ook aanleiding tot overwegingen van "oneerlijkheid" bij docendo discere, al vraag ik mij af aan welke eerlijkheid de "begaafden" hun meerwaarde te danken hebben.

Ik wil overigens de differentiatie in meer en minder begaafd die zo graag, vooral door discriminerende samenlevingen als enorm wordt afgeschilderd, wat betwijfelen. Hoe dikwijls bleek niet dat "minder begaafden" door het systeem waarin zij verkeerden "minder begaafd" waren omdat zij daarin hun begaafdheden niet konden ontwikkelen (Edison).

Toch moet naar aanleiding van het bovenstaande ten aanzien van het "gedupeerd raken" een toevoegende opmerking gesteld worden.

Nooit mag in dit systeem een informator langer dan één generatie (bijvoorbeeld: trimester) met een "onvoordelige" informandus worden opgescheept, tenzij beide partijen dat willen. In het algemeen moet men het als gezond ervaren dat iedere informandus na het doorlopen van de "leerschool" zeer vele informatoren gehad heeft.

Eerst wanneer de "leerschool" verregaand doorlopen is kan men een keuze tot partnerschap volledig toestaan, zodat een dergelijk compagnonschap zich tot na de "leertijd" kan voortzetten. Waarschijnlijk is het leerproces in dit systeem evenals de gemeenschap erbij gebaat de duels aanvangelijk zo veel mogelijk met partners van verschillend geslacht in te delen en daarbij een zo groot mogelijke wisseling aan te houden. De indeling zou volgens het lot moeten geschieden met uitsluiting van vroegere combinaties, tenzij, en dat in toenemende mate bij de vordering der studie, een vroegere combinatie gewenst wordt.

Een tweede maatregel om "gedupeerd raken" te voorkomen kan zijn de vergroting van het aantal tests, die telkens één duidelijk omschreven onderwerp beslaan. Als alleen de informandi worden getest, kan men voorstellen dat ieder individu op één onderwerp met een tussenpoos van één generatie tweemaal getest wordt: éénmaal als informandus en éénmaal als informator door het resultaat van zijn leerling, het algemene onderwijsprincipe van de "herhaling" komt hier eindelijk tot een acceptabele bestemming die de efficiency aanzienlijk kunnen vergroten.

Administratief stuit het systeem natuurlijk op grote problemen, vooral wanneer groepen van meer of minder (zelfstudie) tot de beoordeling worden toegelaten, omdat meer tests dan in het huidige systeem moeten worden afgenomen en daarvan de uitslag geregistreerd, maar de computer kan hiervoor een oplossing brengen, terwijl de corrigerende taak bij de tests in zijn vergroting niet opweegt tegen de dubbele taak van onderwijzen én corrigeren die thans op de schouders der docenten ligt.

Ik heb slechts één der talloze variaties op het thema docendo discere geschilderd, en wellicht lang niet de beste, maar ik hoop dat niemand om de gebrekkigheid en onvolledigheid mijnerzijds het systeem docendo discere verwerpt, want een studie in deze richting is nog lang niet voltooid.

De principes in die richting hebben hun praktische waarde reeds bewezen in ontwikkelingslanden waar naar verluidt het analfabetisme op deze wijze in voor ons niet geloofwaardig tempo is teruggedrongen.

Docendo discere zal een stempel op de mentaliteit drukken van de gemeenschap die het systeem onderhoudt, dat het principe der totale communicatie belangrijk dichterbij kan brengen.

Jaar 1962/1963